

Κεφ. Α'. Κατάρασις αὐτῆς. 223

Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη καὶ μόνη κοινωνία τῆς ἀνθρώπων, ἐν ᾗ ὅσα εἶναι ἀκόμη πάντῃ ἀκαλλιέργητοι οὕτως εἶπεν, καὶ εἰς τὰ δάση διεσπαρμένοι. Ἡ βοφήτων τότε συνίστατο εἰς αὐτομάτας καρπούς τῆς γῆς, εἰς τὸ κυνήγι, καὶ εἰς τὴν ἀλιευτικὴν, τὸ ὁποῖον τὰς ἡνάγκαζε νὰ πλωρῶνται πάντοτε, ὅπως τὰς εἴλκεν ἡ χρεῖα καὶ ἡ ἐπιζήτησις τῆς μέσων, δι' ἧν νὰ τὴν θραπέδων, χωρὶς νὰ ἔχων οἰκησιν σερραύ. Καὶ τοιαύτη ἦτον ἡ κατάρασις, εἰς τὴν ὁποίαν δρέθησαν πολλοὶ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς, καὶ τῆς ἔτι προσφάτως ἀνακαλυφθέντων νησιῶν.

Προχωρῆντος ὁμως τοῦ χρόνου, συνέβη τέλος πάντων νὰ ἀρχίσῃ τιμὰς νὰ παρατηρῆ, ὅτι κάποια ζῶα, καθὼς αἱ ἀγελάδες, αἱ γίδες, τὰ πρόβατα ἠμπορῶσαν εὐκόλως νὰ ἡμερόδωσαν, καὶ νὰ γένων οἰκιακά, καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ γάλα των ἠμπορῶσε νὰ ποιηθῆ μία βοφή βεβαιότερα καὶ ἀναπαυτικώτερα. Μετέβησαν λοιπὸν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν πρῶτον ἀβέβαιον καὶ ἀλήτην βίον εἰς τὸν ποιμνικόν, ὁ ὁποῖος ἀρχισε νὰ δίδῃ εἰς τὴν κοινωνίαν των μεγαλιτέραν σύστασιν. Μὲ ὅλον ὅπῃ ἡ ἀνάγκη τὴν ἀμείβειν τόπως εἰς ἐπιζήτησιν νέας βοσκῆς τὰς ἐμπόδιζεν ἀκόμη νὰ ἔχων οἰκησιν σερραύ καὶ μόνιμον, καὶ τὰς ὑπεχρέωνε νὰ μεταβαίνων ἀπὸ τόπον εἰς τόπον μὲ τὰ ποίμνια των, καθὼς ἔκαμναν τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ Σκύθαι, καὶ κάμνων καὶ τὴν σήμερον οἱ Τάταροι· μὲ ὅλον τοῦτο ἡ ἀφθονώτερα καὶ ἁπλοῦστερα βοφή συνήργησεν εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν κοινωνίαν νὰ ἀυξάνῃ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν κατὰ τὸν ἀειθερμὸν, καὶ μὲ τὴν μακροτέραν συμβίωσιν καὶ συνδιατειβλὼν νὰ ἀρχήσουν νὰ καλλιεργῶνται καλλίτερα τὰ ἄτομα, ὅπῃ τὴν ἐσυγκροτῶσαν.

Ἐν τούτῳ ἡ ποιμνικὴ χολὴ (δικαιοσύνη, ἀργία) ἡ συνεχὴς συμβιωτὴ καὶ σιταναστροφὴ, ἡ ἐκ τούτων προκύπτουσα περαιοτέρα ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεων τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ μακρὰ διημέρωσις εἰς εἷνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, τοὺς ἐνήγε κατ' ὀλίγον ὀλίγον εἰς τὸ νὰ κάμνωσαν

224 Μέρ. Β'. Τμήμ. Α'. Κοιμωρία.

μυνην παρατηρήσεις κὶ πειράματα ἐπάνω εἰς τὴν φύσιν τῆς καρπῶν καὶ τῆς φυτῶν, ἐπάνω εἰς τὴν ἀναγκνήσιν των, ἐπάνω εἰς τὸν τρόπον τῶ νὰ τὰ ἀυξάνων κὶ νὰ τὰ πολυπλασιάζων· κὶ ἐντεῦθεν προήλθον τὰ πρῶτα σοιχεῖα, ὅπως εἶπεν, τῆς Γεωργικῆς.

Ταύτης δὲ καταστροφῆς, ἡ ἀλήτης κὶ πλάνης βίος μετεβλήθη εἰς μένουσαν διαμονὴν ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις· καὶ ἐκ τῆς πάλιν προέκυψε κατὰ μικρὸν ἢ ἐπίνοια τῆς οἰκίῳν, τῆς χωρίων, τῆς πόλεων· παρεισήχθησαν αἱ τέχναι, κατέστη ἡ ἐμπόρεια, ἐτέθησαν οἱ νόμοι, συνεκροτήθησαν αἱ διοικήσεις, ἐπενοήθησαν κὶ ἐπολλαπλασιάθησαν αἱ ἐπιστῆμαι, κὶ ἔλαβε τέλος πάντων ἡ κοινωνία τὴν ἐντελῆ μορφώτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀρχὴ ἔστι πρόδος τῆς ἐθίμωμ καταλλήλωμ τῆ ἀρχῆ ἔστι πρόδος τῆς κοιμωμιῳμ.

Εἰς τοὺς πρῶτους καιροὺς τῆς κοιμωμιῳν αἱ ἐπιθυμῖαι τῆς ἀνθρώπων ἦσαν παρὰ πᾶσι τοῖς δήμοις, ὅπῃ ἀρχισαν ἀπὸ εἰς βίον ἀγχείον κὶ πλάνητα, χεδὸν ὅλαι ἀποκρίμισμένα: ἐπειδὴ τότε δεὸ εἶχον κανένα χεδὸν ἄλλο ἀντικείμενον νὰ τὰς διεγείρη, εἰ μὴ μόνα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Καὶ ὁ θρυλιέμενος ἄρα κὶ ἐξυμνέμενος χρυσὸς αἰὼν τῆς Ποιητῆς δεὸ ἐδηλοῦσεν ἴσως ἄλλο, εἰμὴ ἐκείνῳ τὴν πρῶτῳ ἀγχείαν ζωίῳ τῆς Ἑθνῶν, ἐν οἷς οἱ Ποιηταὶ ἔτοι ἤκμασαν. Ἡ γῆ τότε παρείχεν ὅλα ἀνήρωτα κὶ ἀγεώργητα, ἐπειδὴ δεὸ ἰξόρρε κανεῖς ἀκόμι νὰ τὴν γεωργῆ· τὰ πεδία ἦτον κοινὰ εἰς ὅλους, ἐπειδὴ κανεῖς δεὸ εἶχε κανένα ἴδιον· δεὸ ἦτον μήτε χρυσὸς, μήτε ἄργυρος, μήτε σίδηρος, ἐπειδὴ δεὸ ἰξόρρε κανεῖς νὰ τὰ μεταχειρισθῆ: δεὸ ἐπεκράτει μήτε φιλαργυρία, μήτε

μήτε φιλοτιμία, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἰδέαν μήτε τῆ πλῆ-
 τῃ, μήτε τῆ τιμῶν· ἀπελάμβανον μίαν ἐντελῆ ἡσυ-
 χίαν, ἐπειδὴ τὰ πάθη δὲν εἶχον χεδὸν κἀνσῆα ἀν-
 τικείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον γὰ ἐναχοληθῆν.

Εἰς τῆτον ὁμως τὸν ὕπνον δὲν εἶδομεν νὰ μείνουσιν
 πολυὺ καιρὸν εἰς κἀνσῆα τῶπον οἱ ἀνδρωποἱ. Αὐτὸς
 ὁ παχυλὸς καὶ ἀγεῖκος ἔσποσ τῆ ζῆν τῆς κατέσκησε
 ποσῆτον θηριώδεις εἰς τῶ ψυχῶ, ὅσον σφειγῶντας
 καὶ ἰχυρῆς εἰς τὸ σῶμα· καὶ διὰ τῆτο μάλισα καταδι-
 κάζει ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτικ. Βιβλ. Η'. Κεφ. Δ'.)
 τῶ τῶ Λακεδαιμονίων ἀθλητικῶ, καθ' ὅ, τι ἀσκῆ-
 μνοι εἰς τῆς σωματικῆς κάπης καὶ κακῆχίας πέρα
 τῆ δέοντας, ἐγίνοντο καθ' ὑπερβολῶ θηριώδεις καὶ
 βαύαυσοι.

Ταύτῶ λοιπὸν τῶ θηριωδία τῆς ἀρχισαν κα-
 τ' ἀρχῆς ἐκεῖνοι οἱ ἀγεῖοι ἀνδρωποἱ νὰ τῶ δείχνουσιν
 ἐναντίον εἰς τὰ θηρία, ἢ διὰ νὰ ἀποσοβῆν τῆς κιν-
 δαῶς, ὅπου τὸς ἐπαπειλῆσαν, ἢ διὰ νὰ ἔφωνται
 ἀπὸ τὰ κρέατά των, καὶ νὰ ἐνδύωνται ἀπὸ τὰ δέρμα-
 τά των· μετὰ ταῦτα τῶ ἔσρεψαν ἐναντίον καὶ εἰς αὐ-
 τῆς τῆς ἀνθρώπους, ὅπῃ ἤθελαν ἐναντιωθῆν εἰς τὰς
 ἐπιθυμίας των, αἱ ὁποῖαι ἀρχισαν ἤδη νὰ ἀναφύων-
 ται εἰς αὐτῆς, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο τόσον σφοδρότε-
 ραι, ὅσον ὀλιγώτεραι ἦσαν, καὶ ἀπὸ ὅσον περιαιοτέ-
 ραι χρείας ἐρεθίζοντο, καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἀπαχο-
 λῶντο ὑπὸ τῆς τῶ ἀντικειμένων ποικιλίας.

Αὐτῆ ἡ γλιχρότης (ἔλλειψις, εὐδεια) τῶ μέσων
 τῆ ἔφωθαι ἔκαμνε συχνάκις πολλὰς νὰ φιλονεικοῦσιν
 περὶ τῆς κατοχῆς καὶ κτήσεως εὐδῆς καὶ τῆ αὐτῆ πράγ-
 ματος, καὶ ἐκ τῆς νὰ ποροκύπτειν ἔριδες μανιωδέσα-
 ται, αἱ ὁποῖαι ἐτελείοναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ἀ-
 πανθρώπους ὠμότητας· ἐπειδὴ μὲν ἔχοντες ἀκόμι κἀ-
 νσῆα χαλινὸν ἐκεῖνοι οἱ ἀγεῖοι ἀνδρωποἱ, καὶ μὴ
 γνωρίζοντες ἄλλο ποροτέρημα ἐκτὸς τῆς θρασύτητας καὶ
 ἀλκῆς (ἀνδρείας), ἔσρεψαν εὐδῆν μὲν νὰ νομίζουσιν
 συγχωρημένον κάθε πράγμα· ἐκεῖθεν δὲ νὰ ὑπο-

λαμβάνει ἀξιότιμον κάθε παρᾶξιν, καὶ τὴν πλῆθον σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπον, ἐν ἧ μόνον ἠμπορῆσαν νὰ δώσῃ μεγαλητέρα δείγματα ἀνδρείας καὶ εὐτολμίας.

Ὡς τόσον οἱ πλέον ἀδύνατοι, ἢ ἄλλως ἐκ φύσεως ἡμερότεροι, παρατηρῆντες εἰς ἄλλους, ἢ αἰθανόμενοι ἐν ἑαυτοῖς τὴν κατάχρησιν μιᾶς ἰσχύος ἀχαλινώτα, ἄρχισαν νὰ ἀνελίττην παρ᾽ ἑαυτοῖς τὰ παρᾶτα σοιχεῖα τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων, καὶ βλέποντες ἑαυτὸς βοηθημένους, ἢ μὴ βοηθημένους εἰς τὰς χρείας των, ἄρχισαν νὰ χεδιάζον, ἕως εἰπεῖν, ἐν ἑαυτοῖς καὶ τὴν πρώτην σῆνοιαν τῆς εὐπορίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ἀπέρασεν ὁμῶς πολὺς καιρὸς, ἕως ἔ. νὰ ἠμπορέσω ἢ ἐπιείκεια καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος νὰ λάβῃ τὸ κράτος ἐπάνω εἰς τὴν θηριωδερέν. Διὰ τὴ αὐτὰ ἀπατιῶσαν μίαν ψυχὴν ἡσυχον καὶ εἰρηνικὴν, καὶ ἐκεῖνοι φερόμενοι ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῆς παθῶντες, ἐπεδίδοντο κατὰ τὰς χρείας των ἀχαλινώτοι εἰς βίας, ἀρπαγὰς, εἰς κλοπὰς, καὶ καθύνας ἐνόμιζον ὅτι εἶχε νομίμως καὶ δικαίως, ὅ, τι ἠμπορῆσε γὰ ἀρπάξῃ βία καὶ δυνατεία ἀπὸ τῶν ἄλλων.

Καὶ μήτε ἦτον ἐπίμεμπτοι παρ᾽ αὐτοῖς αἱ τοιαῦται ἀρπαγαί· ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖντο μάλιστα, ὡς συμάγει ἐκ τῆς ἀρχαίων Ποιητῆς ὁ Θουκυδίδης (Ξυγχε. Α'), ἀπὸ τῶν περαιοτέρων ὡς ἀνδρείας ἔργα καὶ κατορθώματα. Βλέπομεν καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον ὅτι ὁ Νέστωρ, ὅστις ἤκμαζεν εἰς καιρὸς ὄχι τόσον βαρβάρων, ἐρωτᾷ ἐλαθέτως τὸν Τηλέμαχον, αὐτὸν ἐπαξίδωε διὰ ἐμπορείαν, ἢ διὰ ληστείαν ὡς πειρατὴς (1)· καὶ ταῦτα λέγωντας, μήτε αὐτὸς ἐνόμιζεν ὅτι ὑβρίζει, μήτε ἐκεῖνος

(1) Ὡς ξῆνοι, τίνας ἐσέ; πόθεν κλεῖθ' ὕγρα κέλευθα;
 Ἡ τί κατὰ φηξίν, ἢ μαφιδίως ἀλάληθε
 Οἷά τε ληστῆρες ὑπὲρ ἄλα; ποίγ' ἀλόωνται
 Ψυχὰς παρδόμενοι, κακὸν ἀλοδαποῖσι φέροντες. (Ὀδυσ. Γ'
 εἰχ. 70.)

νος ὅτι ὑβρίζεται. Ὡς θρησκείαι ὅπῃ ἦτον, καὶ με-
γαλαυχόμενοι εἰς τὰς δυνάμεις των, δεῦ ἐνόμιζον κα-
νὴν ἄλλο πρᾶγμα ἀξιεπαινετώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἡμ-
πορῶν νὰ κάμνῃν ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀπαιτοῦσε περισσοτέ-
ραν ἀνδρίαν· τὸ νὰ καταπολεμήσῃν ἄλλας χωρὶς κάμ-
μίαν αἰτίαν δεῦ τὸ ἐσοχάζοντο ἄδικον, μῆτε ἐνάρμο-
σον· ἀν ὁμῶς τις, πλέον ἀδύατος, ἐτολμῆσε νὰ τῆς
ἐναντιωθῆ, τῆτο τὸ ἐθεώρησαν ὡς ὑβριν καὶ ἀδικίαν
γενομένην εἰς αὐτῆς.

Αὕτη ἡ πληροφορία δεῦ ἐπαύσε μῆτε ἀφ' ἑ ἀρχι-
σαν οἱ ἄνθρωποι νὰ φωτίζονται καλλίτερα· ἐπειδὴ
ἀναγινώσκοντες εἰς τὸν Θεκυδίδην (Ζυγχε. Α'), ὅ-
τι οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων εἶπαν ἀναφανδὸν εἰς
τῆς Λακεδαιμονίους ὅτι ἦτον δικαίωμα φυσικὸν ὁ ἰχυ-
ρότερος νὰ κατακυριεύῃ τὸν πλέον ἀδύατον· προθέ-
τοντες, ὅτι ἀνίσως τινὰς παρητήσατο ποτὲ νὰ μετα-
χειρῶθῃ τὸ τοῖστον δικαίωμα, τοῦτο τὸ ἔκαμε διὰ νὰ
κερδήσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν ἄλλων, καὶ νὰ εὖρη ἔτω μὲ
ἄλλον ἔσπον τὸ συμφέρον τῆ· τὸ ὁποῖον τῆτο δυσκό-
λως ἠμποροῦσε νὰ προστεθῆ εἰς τοὺς παλαιότερους
χρόνους.

Ἐκεῖνης τῆς καιρῆς δεῦ ἐγνώριζον πόσον πολὺ μῆ-
τε αὐτῶ τὴν ἐπικερδῆ μετριότητα, μῆτε ὠφελουῖσεν
εἰς τοὺς δυστυχεῖς νὰ προβάλλῃ εἰς τῆς καταπολε-
μῶντας τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ τὴν θρησκείαν, ἢ ἄλλο
οἷονδῆποτε αἷτιον διὰ νὰ μὴ ριφθῶν ζῶντες, ἢ τεθνη-
κότες βορὰ εἰς τῆς κλύας (σκύλας) καὶ γύπας (ὄρ-
νεα). Ὁ Κύκλωψ, καθὼς βλέπομεν εἰς τὴν Ὀδύσ-
σειαν (ἐν τῇ Ι. Ραφιδία), μαρὸς εἶσαι, λέγει
πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα, ὅπῃ μᾶς ἔξιππάσεις μὲ τῆς Θεῆς
σε· ἡμᾶς δεῦ μᾶς μέλει τίποτες περὶ τῆ Διὸς, ἐ-
πειδὴ εἴμεθα ἰχυρότεροι ἀπὸ αὐτόν (1). Καὶ ὁ Ἀ-
χιλ-

(1) Ἀλλ' αἰδοῖο φέρει Θεούς· ἰκέται δέ ποι ἡμέα·

χιλλῶς πρὸς τὸν Ἑκτορα, ὅς τις τὸν ἐπαρακάλει νὰ δώσῃ τὸ σῶμα τε εἰς ταφίῳ, ἐσὺ εἶσαι, λέγει, διω-
εισμύνας ἤδη εἰς βορρᾶ κυνῶν καὶ ὀρνέων· καὶ εἶναι
πολλὰ ἀδιώατος ἢ λύπη μιν, ὅπῃ δὲν μὲ κάμνει νὰ
σὲ κατακόψω ἐδῶ εἰς λεπτά, καὶ νὰ σὲ φάγω ὀμόν (1).

Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἰκεσίαι, οἱ ὀδυρμοὶ, τὸ δίκαιον,
ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ὠφελῶσαν τὰς ἀδυνατάς κατὰ τῶν
ἰχυροτέρων, κατέφυγον εἰς τὴν πανουργίαν καὶ δολιό-
τητα. Ἡ τέχνη αὕτη, ἐπειδὴ εἶναι σημεῖον ἀδυνα-
μίας, ἐμισεῖτο ἀπὸ ἐκείνης, ὅπῃ αἰχμύοντο νὰ φα-
νεύῃ

Ζῶς δ' ἐπισημῶν ἰκεσάωντε ξείνωντε
Ξήνιος, ὅς ξείνοισιν ἄμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
Ὡς ἐφάρμω, ὁ δὲ μ' αὐτίς ἀμέβεσθ' νηλεῖ θυμῷ·
Νήπιος ἢς ὦ ξην', ἢ πλόθεν εἰλήλυθας,
Ὅς με θεοὺς κέλευε ἢ δεδόμεν', ἢ ἀλέαθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπις Διὸς Αἰγίοχου, ἀλέγυσιν,
Οὐδέ Θεῶν μακάρων ἱππὴ πολὺ φέρτεροι εἰμὲν. (Ὅμηρ.
'Ὀδυσ. I. σίχ. 271.)

(1) Ὁ Ἑκτωρ. — Δίωσέμ' ὑπὲρ ψυχῆς, καὶ γούνων, σῶν τε
ποκῆν,

Μῆμιν εἰ παρὰ νηυσὶ κνώας κάταδάψαι Ἀχαιῶν.

Ἀλλὰ

Σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν; ὄφρα πυρός με

Τρῶες καὶ Τρῶων ἀλοχοὶ λιλάχουσι θανόντα.

Ὁ Ἀχιλλεύς. — Μῆμιν, κύων, γύνων γυνάξου, μηδὲ ποκῆων.

Αἶ γὰρ πως αὐτῶν με μένος καὶ θυμὸς ἀνάη,

Ὡ μ' ἀποσαμγόμενον κρία ἴδμεναι, οἷα μ' ἰοργαί.

Ὡς ἔκ' ἴδ', ὅς σῆς γε κνώας κεφαλῆς ἀπαλάχοι.

Ἀλλὰ κνώες τε καὶ δῖωνοὶ κατὰ πάντα δάσσονται.

(Ὅμηρος. Ἰλιάδος X. σίχ. 338. — 354.)

Ταῦτα, καὶ τὰ συναχθῆ παραδείγματα τῶν νεωτέρων ἀγρίων ἀν-
θρώπων ἐφείπε νὰ ἔχη ὑπ' ὀφθαλμῶν ἐκείνος, ὅπῃ ζῶντας μεσα-
ξὺ τῶν πεπαιδευμένων Κοινωνιῶν, καὶ ἀπολαμβάνοντας ὅλας αἰς
ἐκ τῶν ὠφελείας, διὰ τῆν ἀκατασάσιαν τῆν νοός τε, ἀπετόλμη-
σεν ἀναιχμύτως νὰ προτιμῆσθαι αἰς αὐτὰς τῆν ἀγρίαν καὶ μιμωγῆ-
μένον ζωὴν.

νῦν ὅτι ὀλίγον θάρρῶν εἰς ἑαυτῆς, καὶ εἰς τὰς δυνάμεις των. Διὰ τῆτο ὁ Αἴας, (ἐν τῷ Φιλοκλήτῳ τοῦ Σοφοκλέους) πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα, ὅς τις τὸν ἐσυμβούλευε νὰ πάρῃ μὲ πανουργίαν ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲν ἤμπορεῖ νὰ πάρῃ μὲ ἀνδρείαν, εἶπεν ὅτι τῆτο ἦτον ἀνάξιον ἀγαθῆ ἀνδρός (ἀγαθῆς δὲ τότε ἠνόμαζον τοὺς ἀνδρείους), καὶ ὅτι δὲν παρητεῖτο τὸ ἀγαθὸς διὰ νὰ γένη σοφός· (σοφῆς δὲ ἐνοῶσαν τῆς πανουργίας).

Κατ' ὀλίγον ὀλίγον ὅμως τὴν πανουργίαν τὴν ἔλαβε σύμμαχον καὶ ἡ ἀνδρεία, ὡς κατορθώονσαν δὲ χολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα τὰς μεγάλας ἐγχειρήσεις· καὶ ἄρχισε νὰ νομίζεται τελειότερος, ὡς βλέπομεν εἰς τὸν Ὀμήρον (Ὀδυσ. Π.), ἐκεῖνος, ὅπῃ βύονε τὴν πανουργίαν μὲ τὴν ἀνδρείαν. Μήτε διέφερε τίποτε νὰ εἶναι μεμιγμένη ἡ πανουργία αὕτη μὲ δολιότητα. Ὅλα ἦτον ἀξιέπαινα, ἀν μόνον εἰδοκιμῶσαν, καθὼς ἀποδείχνεται ἀπὸ τὸν ἔπαινον, ὅπῃ κάμνει παρ' Ὀμήρῳ (Ὀδυσ.) ἡ Ἀθλῶα πρὸς τὸν Ὀδυσσεύα. Ἐσὺ, τῆ λέγει, ὑπερβαίνεις ὅλους τῆς θνητῆς, καθὼς ἐγὼ ὅλους τοὺς ἀθανάτους, εἰς τὴν ἀγχινοίαν καὶ δολιότητα.

Ἡ πανουργία ὅμως μόνη χωρὶς τὴν ἀνδρείαν καὶ ἰσχύ, πάντοτε ἐνομιῆθη χαμερπὲς πρᾶγμα· διὰ τὴν κατακλήσεων τὰς μὲν γιγνομένας μὲ φανεράν βίαν καὶ καταδυναστείαν, τὰς ἐνόμιζον νομίμους καὶ τιμίας, ἐπειδὴ ἐγίνοντο, καθὼς λέγει παρὰ Θεκυδίδην (Ζευγε. Δ'.) ὁ Βρασίδης, μὲ τὸ δίκαιον τῆς Δυνάμεως, ὅπῃ ἔδωκεν ἡ φύσις εἰς τὸν ποιῶντα· τὰς δὲ γινομένας διὰ μόνης δολιότητος τὰς ἐμέμφοντο, ὡς ἀν νὰ μὴ ἦτον τάχα ἡ βία ἐναντία εἰς τὸ δίκαιον, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἐπίσης καθὼς καὶ ἡ δολιότης.

Ἄλλ' ἡ πανουργία, ἡ ὁποία εἰς τοὺς νέους συνῶδον μόνον τὰ ὄπλα, εἰς τοὺς γέροντας ἄρχισε νὰ μεταβάλλεται εἰς διαλογισμὸς πραοτέρους, καὶ νὰ γίνεται φρόνησις. Οἱ γέροντες σοχαζόμενοι τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρῆνης, εἰς τὴν ὁποίαν κλίνει φυσικὰ αὐτὴ ἡ ἡλικία,

230 Μέρ. Β'. Τμήμ. Α'. Κοιμωρία.

κία, ἄρχισαν νὰ θεωρῶν τὸν θυμὸν διχῶς· ἐπαινε-
τὸν μὲν, ὅταν ἀποτείνεται εἰς ἀπόλαυσιν μιᾶς εἰρή-
νης σαθερᾶς καὶ τιμίας· ἐπίμεμπτον δὲ, ὅταν ἀφορᾷ
εἰς τὸ νὰ διαιωνίζη τὰς διχονοίας καὶ τὰς σφαγὰς.
Οὐλίγῳ ὅμως ἰσχυρῶς εἶχον αἱ συμβελαίτων εἰς τὰς
ὀρμητικὰς καρδίας τῶν νέων· διὰ τὶ βλέπομεν εἰς
τὸν "Ὀμηρον (Ἰλ. Α'.) ὅτι ματαίως κοπιάζει ὁ Νέ-
στωρ νὰ χαλινώσῃ τὴν ἀδάμαστον ὄργην τῆς Ἀχιλ-
λέως.

Τέλος πάντων ὅμως ἢ ἔλλειψις δυνάμεων, ἢ κέ-
ρασις τῆς ἑκάμει νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦς δίωκεῖς πο-
λέμους, καὶ νὰ μείνῃ πρὸς καιρὸν εἰς ἀνάπαυσιν. Τό-
τε ἦτον ὀχλωτέρον εἰς τοῦς φρονιμωτέρους καὶ γεναιτέ-
ρους νὰ ἀναφέρῃν λόγους περὶ εἰρήνης, καὶ νὰ κάμῃ
τοῦς ἄλλους νὰ γνωρίσῃ πόσον καλλίτερον εἶναι νὰ
διοικῇ τινὰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι νικηθεῖν ἀπὸ ὀβρ-
γείας, δηλοῦν ἀπὸ ἀγάπῃ, παρὰ ἐκείνους, οἱ τι-
νὲς ὑποδουλοῦντες μὲ βίαν καὶ δυναστείαν, παχίζου
πάντοτε νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγόν. Τότε λοιπὸν ἐγρά-
φησαν εἰς τὸ νὰ παχίζου νὰ κάμῃ καρποφόρον ἐν
εἰρήνῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀπόκτησαν διὰ τῆς πολέμου. Καὶ
τότε ἄρχισε νὰ ἐπιρρώνυται (ἐνδυναμώνεται) ἡ δι-
καιοσύνη, νὰ καταστραίβεται ἡ τάξις εἰς τὴν κοινωνίαν,
καὶ νὰ παρσισάγηται ἡ ἀληθὴς καλλιέργεια τῆς πνεύ-
ματος.

Ἐκ τῆτου ὅμως προῆλθεν ἄλλο κακόν· ἐπειδὴ ἡ
εἰρήνη γονᾶ τὴν ἀσφάλειαν, ἡ ψυχὴ ἐν ἀσφαλείᾳ
ἔσα, ἀπολύει τὸν χαλινὸν εἰς τὰς ἐπιθυμίας, αἱ ἐ-
πιθυμίας κεντῶν, ἔπως κίπῃν, καὶ ἐρεθίζου τὴν ἐπι-
δεξιότητα, ἡ ἐπιδεξιότης πολυπλασιάζει ἐκεῖνα τὰ
πράγματα, δι' ὧν ὑποθάλλονται τὰ πάθη καὶ ἡ κα-
κία· ἄρχισαν λοιπὸν ἐκ τῆτου νὰ κυριεύου πλεονό-
ρον ἡ φιλαργυρία, ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀκρασία, ἡ φι-
λοτιμία, ἡ φιληδονία, καὶ ἐντεῦθεν προέκυψαν ὅλας
αἱ ἀταξίαι, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκειται ἕως τῆς σῆ-
μερον ἡ κοινωνία.

Αἱ μεταβολαὶ λοιπὸν, ὅπῃ ἠκολέθησαν εἰς τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων, κατὰ λόγον ὅπῃ αἱ κοινωνίαι διεμορφῶντο, καὶ πορεύονται εἶναι αἱ ἐπόμεναι. Εἰς τὰς ἀρχὰς ἐκυρίωσεν εὐθὺς μὲν ἡ θηριωδία, ἐκείθου δὲ ἡ πανουργία, χωρὶς τάξιν, καὶ χωρὶς νόμους· μετὰ ταῦτα εἰσῆλθον ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ φρόνησις, αἱ ὁποῖαι ἐδίδαξαν τὰς ἀνθρώπους νὰ συτηρῶν ἐν εἰρήνῃ τὰ προσκτηθῆντα ἐν τῷ πολέμῳ· ἔπειτα ἐπῆλθον ἡ καλὴ τάξις τῶν πόλεων, μὲ τὰς νόμους, καὶ μὲ τὴν δικαιοσύνην· τέλος πάντων ἡ ἀργία, τὰ πλῆθη, ἡ πολυτέλεια, αἱ ἔρφαί ἔδωκαν αἰτίαν εἰς τὰ πάθη νὰ αὐξήσων περισσότερο, νὰ ἐπαναστατήσων, καὶ νὰ βιάσων ἐκείνους τὰς ἰδίους νόμους, ἀπὸ τὰς ὁποῖας πορῆλθον ὅλας αὐταὶ αἱ ἀναπαύσεις.

Φαίνεται, λέγει ὁ Π. Στελλίνιος (ἀπὸ τὸ περιγνήσεως καὶ πορόδα τῆς Ἡθῶν δοκίμιον, τῷ ὁποῖου παρέξεται τὰ περιεσότερα τῷ παρόντος Κεφαλαίου), ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐφιλοτιμήθη νὰ περιγράψῃ εἰς τὰ Ποιήματά τε ὅλας αὐτὰς τὰς μεταβολὰς, παρασαινωντάς τας εἰς τὰς χαρακτῆρας τῶν πρωτόδόντων Ἡρώων τε. Παρέλαβε τὸν Πολύφημον παράδειγμα τῆς θηριωδίας· τὸν Ἀχιλλέα μιᾶς ἀνδρείας ἀκαταμαχήτης, καὶ μιᾶς καρδίας ἀκαταδαμάστου· τὸν Ὀδυσσεά τῆς πανύργου δολιότητος, συνημμμένης μὲ τὴν ἀνδρείαν· τὸν Νέστορα τῆς φρονήσεως, συωδδμμένης μὲ τὴν ἀνδρείαν· τὸν Ἐκτορά τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς δικαιοσύνης· τὸν Ἀντίνορα τῆς δικαιοσύνης, καὶ μιᾶς ἀπολέμης μᾶλλον δὲ φιλησύχου φρονήσεως· τὸν Πάειν τέλος πάντων τῆς ἀσελγείας καὶ τῆς χαυνότητος.

Ἀφ' ἧ εἶδομεν ἔτις ἐν παρόδῳ τὰς μεταβολὰς, ὅπῃ συτέβησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰ ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων, ἤδη πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰς αἰτίας, ὅπῃ συήργησαν περισσότερο εἰς αὐτάς.

Ἐκεῖνο ὅπῃ ἐπιθυμῶν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο οἱ ἄνθρωποι, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ὑποδέπω, ὅτι κεῖται ἡ ἄκρα δίδαιμονία των, εἶναι τὸ νὰ ἠμποροῦν

232 Μέρ. Β'. Τμήμ. Α', Κοιρωμία.

να κάμνεν ὅ,τι τὸς ἔρχεται εἰς τὸν νῆν, καὶ να ἀπολαμβάνεν ἐκεῖνα, ὅπῃ τὸς ἀρέσκεν, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον. Εἰς τῆτο λοιπὸν ἀντίκεινται δύο πράγματα· ἡ ἀπορεία, καὶ ἡ ἀντίστασις τῆς ἄλλων. Τῆτο ἔκαμεν, ὥστε ἡ πρωτεύουσα φροντίς τῆς ἀνθρώπων να εἶναι πάντοτε τὸ να ἀποκτήσεν ἀπορείας καὶ ἐλόθερίαν· εἰς τῆτο ὅπῃ ἀχολέμενοι ὅλως δι' ὅλου εἰς τῆτον τὸν σοχασμὸν, συμβῆ πολλάκις να ἀλησμονήσεν να μεταχειρισθῆν τὰς ἀπορείας καὶ τὴν ἐλόθερίαν πρὸς τὸ τέλος ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποῖον τὰς ἀποκτίσαν, καὶ να βάλεν ὅλως τὴν σκεδὴν εἰς ἀδιάκοπον αὐξήσιν ταύτης, καὶ ἐκεῖνων.

Ἐκ ταύτης ὁμῶς, τῆς ἐπιρρέπειάς, ὅπῃ εἶχον ὅλοι κοινῶς εἰς τὰ ἴδια πράγματα ἔφρεπεν ὅξ ἀνάγκης να γεννηθῆ μάχη· ἐπειδὴ ἀνίσως τὰ γήϊνα πράγματα ἦτον φύσει ἀπειρα, καὶ ὅλα κοινά, καθὼς ὁ αἶρ καὶ τὸ ὕδωρ, ἠμπορῆσε καθ' ἑνάς να χορτάσῃ χωρὶς βλάβην τῆς ἄλλων· ἐπειδὴ ὁμῶς εἶναι πεπερασμένα, καὶ τὰ περισσότερα στανιώτατα καὶ περιορισμένα, δεῖ ἠμπορῆσαν να δὲχασθῆσεν τὴν ἀπειρίαν ἐπιθυμίαν τῆς καθενός. "Ὅθεν πολλοί, διὰ να εἶναι ἀπορώτεροι καὶ ἐλόθερωτεροι, ἐσώδασαν να πτωχύνεν καὶ να κατέξασθῆσεν τὸς ἄλλους.

Τῆτο λοιπὸν κατορθῆται ἢ διὰ τῆς οἰκείων ἐκάστου δυνάμεων, ἢ διὰ συνδρομῆς, καὶ βοηθείας ἄλλων. Αἱ οἰκείαι δυνάμεις εἶναι ἡ ἰχὺς τῆς σώματος, ἡ τόλμη, καὶ ἡ ἀγχινοια. Εἰς τὸς πρώτους καιρὸς, εἰς τὸς ὁποῖους δεῖ ἐτιμάτο ἄλλο, εἴμῃ ἡ ἰχὺς τῆς σώματος καὶ ἡ τόλμη, ἦτον εἰς ὑπόληψιν καὶ τιμὴν πρὸ πάντων ἄλλων οἱ ἀνδρείοι καὶ θρασεῖς· μετὰ ταῦτα ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἰξόρου να εἰσάσεν μετὰ αὐτὰ καὶ τὴν φρόνησιν, εἶτε ἀπλῆ φρόνησις ἠθελον εἶναι, εἶτε καὶ πανουργία.

Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ὁμῶς χρόνοις ἐγνώρισαν, ὅτι εἰς ἑνάς μόνος καθ' ἑαυτὸν δυσκόλως ἠμπορεῖ να διαφενταθῆ. "Ὅθεν ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἐπιθυμῆσαν να κυριεύσεν τὸς ἄλλους, ἀρχίσαν να παχίζεν διὰ να ἐλκύσουσιν

πολλὰς εἰς τὸ μέρος των· καὶ ἐπειδὴ τὰ κυριώτερα μέ-
σα τῶ νῦ κατορθωθῆ τοῦτο εἶναι ἢ ἐλπίς καὶ ὁ φό-
βος, διὰ τῆτο καθ' ἑαυτῶ ἐσπέδασε νὰ φθάσῃ εἰς βα-
θμὸν νὰ ἐμπνέῃ εἰς ἄλλας αὐτὰ τὰ δύο πάθη.

Διὰ τοῦτο ἐπεδόθησαν ἀνά κράτος νὰ ἀποκτήσωμε
πλῆθι καὶ ἀξιώματα, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμ-
μεσον δυνάμιν, ὅπῃ αὐτὰ ποροξενῶν, ἀλλὰ καὶ ἔχον-
τες τὰ μέσα τῶ ὠφελεῖν καὶ βλάπτειν, νὰ ἐμποδίζεν
ἐκείνας, ὅπῃ φοβοῦνται, ἀπὸ τὸ νὰ τῶς ἐναρτιόνων-
ται, καὶ νὰ δελεάζεν ἐκείνας, ὅπῃ ἐλπίζεν νὰ τοὺς
βοηθῶν.

Ἐκτὸς τῆς ἐλπίδος καὶ τῶ φόβου εἶναι καὶ τὸ σέβας
καὶ ἡ τιμὴ, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἔχεν πολλὴν δυνάμιν
εἰς τὸ νὰ κάμνῃ τῶς ἄλλας νὰ ποροξενῶν εἰς τὸ μέ-
ρος μας. Ἀλλὰ τὸ σέβας θεμελιῖται ἐπάνω εἰς τὴν
ὑπόληψιν, ὅθεν ἐκτὸς τῆς ὑπεροχῆς τῶ δυνάμεων,
ἢ τῆς ἀξιοῦτος, ἢ τῆς ὕψους, εἶναι καὶ ἡ ὑπεροχὴ
τῶ γένους, ὅπῃ συνεργεῖ πολλὰ εἰς τῆτο. Ἡ δόξα τῶ
πορογόνων, ἢ καὶ μόνῃ ἢ ἀρχαιοῦτος τῶ γένους ἐμπνέει
μίαν κάποιαν δὺλάβειαν διὰ ἐκείνας, ὅπῃ κατάγονται
ἀπὸ αὐτό. Ὅθεν καθ' ἑαυτῶ ἐσπέδασε νὰ κάμῃ τὸ
γένος τῶ νὰ φανῆ ἀρχαιότερον καὶ ἐνδοξότερον ἀπὸ ὅ,τι
ἤμπορῶσε νὰ εἶναι.

Ἦτον ὅμως δὺκολώτατον νὰ σοχαθῆ πᾶς τις, ὅτι
τὸ σέβας θεμελιῖται εἰς μόνον τὸ γένος εἶναι πολ-
λὰ ἀδύνατον μέσον διὰ νὰ αἰχμαλωτίσῃ, ἔπως εἰ-
πεῖν, τὰς τῶ ἄλλων ψυχὰς· εἰς τῆτο ἀπαιτεῖται ἀ-
ναγκαίως καὶ ἡ ποροσωπικὴ ὑπόληψις· ἀλλ' αὕτη δὲν
ποροέρχεται ἄλλοθεν, ὅτι μὴ ἀπὸ τῶ ἀξιοῦτος, ἢ
ὁποῖα συρίζεται εἰς τῶ ἀνδρείαν, ἢ εἰς τῶ μάθη-
σιν, ἢ εἰς τῶ ἀρετῶ. Λοιπὸν διὰ νὰ ἀποκτήσωμε
κοντὰ εἰς τὸ σέβας καὶ τῶ ὑπόληψιν, οἱ μὲν φρόνι-
μοι καὶ ἀγαθοὶ ἠγωνίσθησαν νὰ κοσμηθῶν μὲ κάμ-
μίαν ἀξιοῦτος ἀληθινῶ καὶ ποροματικῶ· οἱ δὲ ἀ-
χρεῖοι καὶ πανῶργοι ἐσπέδασαν νὰ καλλωπιθῶν τῶ
χίσον μὲ κάμμίαν δοκῶσαν ἀξιοῦτος.

Ἐκεῖ-

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπῃ δεσμύει περαιοτέρου τὰς ψυχὰς εἶναι ἡ ἀγάπη· καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ πορίζεται διὰ πολλῶν μέσων, διὰ τῆτο οἱ μεγαλόψυχοι ἄνδρες ἐφρόντισαν νὰ γύνῃ ἀξιοὶ ταύτης διὰ μέσων ἐνδόξων πράξεων, καὶ διὰ δ'εργεσιῶν· τὰ δὲ ταπεινὰ πνύματα ἐκοπίασαν νὰ τῶν κερδήσῃν μὲ ταπεινάς ῥαδιουργίας, μὲ χαμερπεῖς συγκαταβάσεις, μὲ κολακείας, μὲ ὑποδυλοσυῶν, μὲ ταπεινοφροσυῶν.

Οὕτω λοιπὸν ἐπάχισε πάντοτε καθ' ἑαυτὸς μὲ διαφορὰς ἔσθης νὰ αὐξήσῃ τὰς ἀναφοράς τε, καὶ τὴν φαντασίαν τε, νὰ γύνῃ διὰ μέσων τούτων δυνατὸς ἐπάνω εἰς τὰς ἄλλας, νὰ φθάσῃ μὲ εἰς τοιοῦτον ἔσθον εἰς κατὰσιν τε νὰ δ'χαιρῆ καλλίτερα τὰς ἐπιθυμίας τε· καὶ ἐκ ταύτης τῆς ποικιλότητος τῶν παθῶν, τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν μέσων, δι' ὧν νὰ τὰ δ'χαιρήσῃν, ποροῦνται ἢ ποικιλότητος τῶν ἐθίμων, τῶν ὁποίων ἐξετάσωτες ἤδη τῶν ἀρχῶν, ἀφίνομεν νὰ ἐροῦνῆσωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ τῶν ἐσθίων, ἢ τῶν δυνάμιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀρχὴ τῶν Νόμων, ἐ τῶν περὶ τὰ ἔθιμα Διαταγμάτων.

Οἱ ἄνθρωποι ὄντες ἐξ ἀρχῆς ἐλεύθεροι, καὶ κατὰ πάντα κύριοι ἑαυτῶν, ἔκαμαν χωρὶς καμμίαν συζωλίαν ἢ ἐμπόδιον ὅ,τι τὰς ἤρχετο εἰς τὸν νότον, καὶ ἐπέφερον αἱ δυνάμεις των. Δὲν ἀργοπόρησαν ὅμως νὰ φανῶν αἱ ἐκ ταύτης τῆς ἀπειροῦς ἐλευθερίας ἀταξίαι.

Καθ' ἑαυτὸς αἰσθάνεται εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴ βλαφθῆ· καὶ ὁπόταν ἢ μὲ τὰς δυνάμεις τε, ἢ μὲ τῶν ἐπιδεξιότητων καὶ φιλοπονίας τε ἀπόκτησιν κανὲν να πρᾶγμα, αἰσθάνεται εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα, ὅτι

πρέπει νὰ τὸ ἔχη καὶ νὰ τὸ ἀπολαμβάνῃ αὐτὸς μόνος, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ διατείνεται κανεὶς ἄλλος νὰ μεδέξῃ ἀπ' αὐτὸ, χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν του. Ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ὅπῃ καθ' ἑαυτὸς αἰδάνετο ὡς πρὸς ἑαυτὸν, ἐρεθίζόμενος ἔπειτα ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, ἦτον ἕτοιμος νὰ τὰ παραβῆ ὡς πρὸς ἄλλους.

Λοιπὸν αἱ ἀδιάκοποι ἔριδες, αἱ βίαι, αἱ ἀρπαγαί, ὅπῃ ἐντεῦθεν προήρχοντο, ἔκαμαν τέλος πάντων τοὺς ἀνθρώπους νὰ γνωρίσωσι, ὅτι τὸ ἀμοιβαῖον συμφέρον τῆ καθ' ἑαυτὸς ἀπαιτῆσε, νὰ παραδώσῃ καθ' ἑαυτὸς τὴν ὀλιχὴν καὶ εἰρηνικὴν ἀπόλαυσιν τῆς δικαιωμάτων τῆς εἰς ἄλλους, διὰ νὰ ἠμποροῦν νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ἡσυχίᾳ τὰ ἴδιά του καθ' ἑαυτὸς.

Ἐκ τούτου προήλθον αἱ πρῶται συνθήκαι, αἱ ὁποῖαι μάλιστα κατ' ἀρχὰς ἦτον περαιοτέρου κατὰ τὸ σιωπώμενον, παρά ρηταί, καὶ αἱ ὁποῖαι ἄλλο δὲν περιείχον, παρά ἐν γένει νὰ μὴ ἔχη κανεὶς τὴν ἐλευθερίαν νὰ βλάψῃ ἄλλον· κανεὶς νὰ μὴ ἠμπορῆ νὰ ἀρπάσῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνήκει εἰς ἄλλον.

Ὀλίγη ὅμως χεῖσιν καὶ ὠφέλειαν ἤθελαν ἔχη αὐταὶ αἱ συνθήκαι, ἀνίσως δὲν καθίστατο κάμμία ἐξουσία, ἔχουσα τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ τῆς ἀνθρώπους νὰ τὰς ἐκπληρῶσιν. Ἡ ἐξουσία αὕτη κατ' ἀρχὰς ἐδίδετο ἀπὸ καθὲ φιλίαν εἰς τὸν ἴδιον πατέρα, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν πατριάρχῳ τῆς φιλίας· καὶ ἡ ἰδιότης πατρικὴ ἐξουσία εἰς πολλὰ ἔθνη διήρκησε μετ' ὅλον τὸν ἀπόλυτον καὶ ἀπειρίωτον κράτος τῆς, καὶ μετ' ὃ κατέστη ἡ κοινὴ ἐξουσία. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς Γαλιῶν ἦτον, καὶ τὸν Γογυέτ (Goguet ἐν τῇ περὶ ἀρχῆς νόμων, τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν Βιβλ. Α΄.) ἀπόλυτοι δεσπότες τῆς ἰδίων οἰκιῶν, ἔχοντες ἐξουσίαν ἐπάνω εἰς τὰς γυναῖκας, τέκνα, καὶ σκλάβους μέχρις αὐτῆς ζωῆς καὶ θανάτου. Ἡ τιμωρία τῆς Θάμαρ οὐλοσθεῖσα παρά τῆ πενθερῆς Ἰύδα (Γενεσ. Κεφαλ. ΛΗ΄.),